

Veelgestelde vragen webinar 3: “Hoe pak ik als professional de vroegsignalering op?”

1. Hoe kun jij, vanuit je positie in de Tweede Kamer, bijdragen aan een verbeterde samenwerking tussen verschillende partijen om uiteindelijk jeugdcriminaliteit te voorkomen?

Songül Mutluer: “In debatten binnen het Ministerie van Justitie en Veiligheid dragen we bij aan een verbeterde samenwerking door telkens preventie, jeugdzorg en jeugdbescherming aan te kaarten. Veiligheid kan niet zonder zorg. Deze debatten gaan overigens ook vaak om informatiedeling. Het is van belang dat de wetten die deze informatie-uitwisseling gaan vergemakkelijken snel worden behandeld.

We hebben overigens net een verkenning gedaan hoe de politie, het openbaar ministerie en de rechtspraak beter kunnen samenwerken. We gaan daar met voorstellen komen richting de Minister. Dat is breder dan jeugdcriminaliteit, maar gaat ook bij dit thema helpen. Ook deze partijen moeten meer preventief werken - met name politie - en meer in de wijken aanwezig zijn. Daarnaast geloof ik ook in wijkrechtspraak en in inzet van herstelrecht - gesprek tussen dader en slachtoffer-, wat helpt om recidive te voorkomen.

Via initiatiefvoorstellen / nota's kan ik zelf suggesties aandragen om de samenwerking te verbeteren, van effectief straffen tot specialistische jongerenwerkers inzetten, in de wijk en op scholen. De Nationale aanpak Veilige Wijken vind ik een belangrijk instrument, het liefst zou ik zien dat het aantal steden wordt uitgebreid. Dit geldt ook voor Preventie met Gezag. Ook daar zal ik de komende tijd voorstellen voor blijven doen.”

2. In hoeverre is het wenselijk en mogelijk dat er landelijk hetzelfde aanbod wordt ingezet om jeugdcriminaliteit te voorkomen? Hoe erg is die couleur locale?

Songül Mutluer: “Ik geloof zelf in een blauwdruk van een landelijke aanpak waarbinnen ruimte is voor couleur locale. Je hoeft niet altijd het wiel opnieuw uit te vinden. We moeten kijken welke interventies helpen en wat mij betreft zetten we die in. Daarnaast moet maatwerk daar waar nodig mogelijk blijven. Afwijken kan als de situatie in je gemeente dat vraagt. Daarom is bijvoorbeeld de monitoring van de plannen die ingediend zijn in het kader van Preventie met Gezag belangrijk. Al doende leren we. Dat zou op enig moment tot die blauwdruk moeten leiden.”

3. Welke geleerde lessen uit jullie succesvolle aanpak in Gouda kun je met de collega's in het land delen?

Janneke Knijpstra: “Dat je aan de hand van kleine signalen voldoende hebt om met een gezin in gesprek te gaan. Met de inmiddels opgedane ervaring in het forensische, ben je in een heel vroeg stadium in staat een serieus signaal af te geven naar een jongere en zijn gezin. Je kunt uitleggen wat de risico's zijn als er niet wordt gehandeld.

In het forensische werkveld lees je signalen tussen de regels door. Je gaat op zoek naar signalen die zich nauwelijks laten zien in het dagelijks leven. ‘Denkfouten’ die verweven zitten in het leven van alledag. Die signalen duiden en verbanden leggen tussen gepleegde feiten, de wijk waarin iemand woont, de school waar iemand heen gaat, maakt dat je alert kunt handelen.

We hebben zicht op nieuwe trends doordat we vaak meerdere jongeren uit een bepaalde groep spreken. We informeren onze ketenpartners over trends, brengen ze op die manier in stelling. Daarnaast bieden wij consultatie wanneer collega-jeugdhulpverleners casuïstiek hebben waarin zij twijfelen of er sprake is van afglijden richting crimineel gedrag.

De politie signaleert op straat, wij vervolgens in de aangeleverde casuïstiek. Aan de hand van een klein signaal kan het gebeuren dat we verwijzen naar specialistische hulpverlening als de situatie daarom vraagt. Tegelijk willen we casuïstiek ook niet groter maken dan het is; begeleiding op maat.”

4. Waarom is het zo belangrijk om snel, binnen 48 uur, na een melding van een klein vergrijp in actie te komen en de jongere te benaderen?

Janneke Knijpstra: “Hoe sneller je in contact bent gekomen met een jongere en zijn gezin na een politiecontact, hoe meer je kunt betekenen. Na een politiecontact merk je veelal een schok binnen het gezin, de vraag of broertjes en zusjes er vanaf moeten weten, wat een passende reactie is vanuit ouders. Als je in die hectiek er kunt zijn voor een gezin, kun je de-escaleren, context schetsen, naast de jongere gaan staan, normaliseren of juist doorpakken wanneer de situatie daarom vraagt.

Je kunt gebruik maken van de hectiek, daadwerkelijk wat betekenen, verbindingen leggen tussen betrokken partijen en schetsen wat de jongere te wachten staat vanuit het strafrecht. We zien een politiecontact als signaalgedrag; het is niet normaal om met de politie in aanraking te komen. Als je dat laat liggen of pas na een paar weken bespreekt, is het moment óf weg, óf geëscaleerd.

Kleine vergrijpen zijn in die zin niet een minder signaal dan grotere vergrijpen. Als je andersom redeneert en bij grote criminelen terug kijkt, zie je ook dat ze met kleine vergrijpen zijn begonnen.”

5. Hoe maak je als professional een juiste afweging bij het al dan niet delen van gegevens?

Corinne Koers en Mike Koning: “Voor het delen van gegevens werken wij trapsgewijs en bedenken we stap voor stap wat nodig is om te delen en om het doel te dienen. Hierbij stellen we de volgende vragen:

- Kan je toestemming krijgen?
- Is er een grondslag?
- Heb je een beroepsgeheim? Is er een conflict van plichten? Is er sprake van een meldrecht? Kan je voor een andere partij een handelingsperspectief meegeven?
- Is het relevant wat je deelt voor het plan van aanpak?

- Hoe zou je het doen als het over jezelf zou gaan?"

6. Wat vraagt samenwerking op het gebied van zorg- en veiligheid van iedere partner?

Corinne Koers en Mike Koning: "Het is van belang om begrip van en voor elkaars handelingskaders te hebben, waarbij de jeugdige centraal wordt gezet. De meervoudige partijdigheid is dan je basishouding: het begrijpen wat elkaars belang is en het vertrouwen in elkaars woord en inzet. Oprechte nieuwsgierigheid is hierbij helpend, waarbij je met elkaar zoekt naar wat wél kan."

7. Vaak verschuilen professionals zich achter de AVG: "Het mag niet van de AVG", wordt er dan gezegd als het gaat om gegevens delen bij samenwerking in het zorg- en veiligheidsdomein terwijl in de meeste gevallen niet de AVG in de weg staat. Maar wat maakt het dan toch zo ingewikkeld?

Corinne Koers en Mike Koning: "De onduidelijkheid over wat de gevolgen zijn als je deelt, het woord 'tuchtrecht' dat een grotere lading heeft in het werkveld, maakt dat professionals terughoudend zijn. Het gebrek aan kaders en back-up vanuit de moederorganisatie (denk aan trainingen/voorlichting werkeethiek en werken vanuit SKJ/andere beroepscode) kan hierin een rol spelen. Ook de onduidelijkheid over de regels en het kwetsbare gevoel van werken met deze doelgroep zijn factoren die delen van gegevens in de weg kunnen staan."

8. Welk beeld van criminaliteit onder jongeren zie je online, welke tips heb je hierover aan professionals?

Barbara van Croonenborgh en Martien Slingerland: "Binnen de politie-eenheid Rotterdam hebben we digi-kamers. Hierin werken we aan het digitaal bewust en digitaal bekwaam maken van collega's. Ook voeren we hier digitale surveillances uit. In deze surveillance richten we ons onder andere op jongeren. We zien hierbij voornamelijk diverse vormen van criminaliteit zoals (rivaliserend) geweld, exposing, handel in verdovende middelen en diverse vormen van internetfraude.

Als politie kijken wij in de meeste gevallen mee met een fake-account. We volgen geen personen en kijken niet stelselmatig mee. Onze partners, zoals jongerenwerk of handhaving, kijken ook welke sentimenten er online spelen. Zij volgen jongeren uit de wijk online en kunnen deze signalen inbrengen bij bijvoorbeeld het overleg groepsaankpak.

Daarnaast maken we ook presentaties over de signalen die we online zien, zodat wij partners in bijvoorbeeld het onderwijs en zorg mee kunnen nemen."

9. Als we het veiligheidsdomein en het zorgdomein beter met elkaar verbinden, kunnen we criminaliteit en overlast vroegtijdig signaleren en integraal aanpakken. Heb je een mooi voorbeeld vanuit jouw praktijk waaruit bleek dat deze verbinding zorgde voor succesvolle resultaten?

Barbara van Croonenborgh en Martien Slingerland: "Vooralsnog zijn we integraal hard aan het werk om deze verbinding, die voor 2005 nog als vanzelf leek te functioneren, binnen de huidige context weer met elkaar te maken. Alles valt of staat daarbij met de juridische mogelijkheid om (vroegtijdig) informatie met elkaar te kunnen delen. Het zal weer opnieuw een wisselwerking moeten gaan worden. Belangrijkste lijn is dan het "oorzakelijk denken".

Als we individuele oorzaken van het afglijdgedrag naar delinquentie weten te benoemen en te herkennen kunnen professionals daar snel, vroegtijdig, consequent en oorzakelijk op insteken met het doel om verder afglijdgedrag naar delinquentie te voorkomen dan wel tegen te gaan.

Als voorbeeld: De lokale politie heeft vanuit haar 24 uren aanwezigheid in de publieke ruimte en haar contacten in de wijk een enorm grote signalerende rol. Als men daarbij de signalen (vroegsignalering) weer weet te herkennen en weet te duiden zou men dat vervolgens lokaal moeten kunnen delen, ook als er nog geen sprake is van daadwerkelijke delinquentie. We hebben het dan bijvoorbeeld over zorgsignalen rondom jeugd, maar er nog onvoldoende grondslag is voor een melding bij Veilig Thuis.

In het verleden is daarvoor door politie in Rotterdam een samenwerking aangegaan met Maatschappelijke dienstverlening instanties, zoals ENVER, die op de eerste zorgsignalen binnen 48 uur een eerste contact leggen met de jongere en het gezinssysteem. Dit is outreachend, zonder dat er vanuit dat gezinssysteem al een zorgvraag is gekomen. De nog bestaande route via Veilig Thuis geeft nu veelal vertraging waardoor de 48 uur niet (meer) wordt gehaald.”